

Sygn. akt I ACa 1078/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Kowacz-Braun
Sędziowie:	<u>SSA Piotr Rusin</u> SSA Grzegorz Krężolek
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2012 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa K. M., T. M., J. M. (1), R. M. i P. M..

przeciwko M. P. i J. P.

o zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę

na skutek apelacji pozwanego M. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 23 maja 2012 r. sygn. akt I C 2095/10

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanego M. P. na rzecz każdego z powodów kwoty po 1 800zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**

3. **przyznaje od Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Kielcach na rzecz adwokata O. M. z Kancelarii Adwokackiej w O. ul. (...) kwotę 3 321zł (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden złotych), w tym 621zł podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu M. P. z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn.akt I A Ca 1078/12

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu stanowiska powodowie K. M., T. M., J. M. (1), R. M. i P. wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z nich solidarnie od pozwanych J. P. i M. P. po 60.000 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, cierpienia oraz przeżyta i przeżywaną w dalszym ciągu traumę w związku ze śmiercią ich ojca J. M. (2), po 20.000 zł. także od dnia wniesienia pozwu z tytułu odszkodowania z

powodu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, po 32.000 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem skapitalizowanej renty przy stawce po 1.000 zł. miesięcznie za okres od dnia 1 grudnia 2007 r. do dnia 31 lipca 2010 r., po 1.000 zł. miesięcznie od dnia 1 sierpnia 2010 r. z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności poszczególnych świadczeń oraz kosztów procesu.

W uzasadnieniu powództwa podali, że w nocy z 4 na 5 listopada 2007 r. pozwani zamordowali ich ojca, który był głową rodziny i ich utrzymywał, za co zostali prawomocnie skazani .

Ojciec powodów w chwili śmierci miał 46 lat, prowadził gospodarstwo rolne, natomiast tylko P. M. był pełnoletni, rozpoczął pracę zarobkową, z której musiał zrezygnować aby zająć się młodszym rodzeństwem, dla którego ustanowiono rodzinę zastępczą w osobie ciotki G. G. i jej męża . W domu ciotki mającej dom w pobliżu zamieszkała córka J. M. (2) -powódka K. M., a pozostałe jego dzieci w domu pozostały w domu rodzinnym, gdzie mieszkają także dziadkowie ojczyści. J. M. (2) prowadził gospodarstwo rolne przynoszące coraz większe dochody, a poza tym był z zawodu hydraulikiem i świadczył usługi także i w tym zakresie, co przynosiło dodatkowy dochód. Śmierć ojca była dla powodów bardzo bolesnym przeżyciem i w znacznym stopniu ograniczyła ich perspektywy, P. M. musiał zrezygnować z pracy w zawodzie stolarza aby zająć się rodzeństwem i prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Pozwany M. P. uznał powództwo do wysokości po 2.000 zł. dla każdego z powodów tytułem odszkodowania i po 1.000 zł. z tytułu zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania, wnosząc o oddalenie powództwa w pozostałej części.

Zaprzeczył aby ojciec powodów prowadził bardzo dochodowe gospodarstwo rolne o ponad przeciętnych dochodach, podniósł że zmarły od wielu lat nadużywał alkoholu i w czasie zajścia w którym zginął znajdował się pod wpływem alkoholu. Zdaniem tego pozwanego roszczenia powodów są wygórowane, a żądanie zasądzenia renty jest bezzasadne, gdyż pobierane przez powodów świadczenia są wyższe od kosztów ich utrzymania ponoszonych przez ojca.

Pozwany J. P. nie uznał powództwa i podniósł, że nie jest w stanie płacić żadnych świadczeń z uwagi na sytuację majątkową , pobyt w zakładzie karnym , podeszły wiek i brak możliwości wykonywania pracy zarobkowej.

Wyrokiem z dnia 23 maja 2012 r. sygn..akt IC (...)Sąd Okręgowy w Kielcach zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz każdego z powodów po 60.000 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia 22 maja 2010r. tytułem zadośćuczynienia oraz po 11.000 zł. z ustawowymi odsetkami także od dnia 22 maja 2010 r. tytułem odszkodowania, oddalił powództwo w pozostałej części, zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz każdego z powodów po 1113,87zł. tytułem zwrotu kosztów procesu, przyznał od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Kielcach) na rzecz pełnomocnika pozwanego M. P. wynagrodzenie za zastępstwo prawne tego pozwanego z urzędu, nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności w zakresie zasądzającym od pozwanego M. P. na rzecz każdego z powodów po 3.000zł. oraz nakazał pobrać od pozwanych jako dłużników solidarnych na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Kielcach) kwotę 2.456,89 zł. tytułem części nieuiszczonych kosztów sądowych , odstępując od obciążenia stron resztą tych kosztów.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy ustalił, że w nocy z 4 na 5 listopada 2007 r. pozwani podczas sprzeczki w czasie wspólnego spożywania alkoholu pobili ze skutkiem śmiertelnym ojca powodów J. M. (2) za co zostali prawomocnie skazani i w chwili obecnej odbywają karę pozbawienia wolności. W chwili śmierci J. M. (2) miał (...) lat, jego żona i matka powodów zmarła w 2005 r., mimo że od czasu do czasu spożywał alkohol prowadził gospodarstwo rolne o powierzchni 12 ha , gdzie chował 30 sztuk trzody, 6 sztuk macior i trzy krowy. Działalność tę modernizował, a ponadto osiągał dodatkowe dochody ze świadczenia usług jako hydraulik, gdyż miał także taki zawód. Z ojcem w jego rodzinnym domu mieszkali wszyscy powodowie oraz ich dziadkowie ojczyści, z tym że P. M. był już dorosły i pracował jako (...)w firmie budowlanej w S. od około pół roku przed śmiercią ojca. Po tej tragedii pracował jeszcze przez dwa miesiące, gdyż pracodawca zamierzał go wysłać na delegację, a musiał zająć się gospodarstwem po ojcu i opieką nad młodszym rodzeństwem. Aktualnie wszyscy powodowie z wyjątkiem K. M. mieszkają w domu rodzinnym . Dla małoletnich powodów ustanowiono rodzinę zastępczą w osobie małżeństwa G., tj. siostry J. M. (2) i jej męża ,, którzy otrzymują z tego tytułu kwotę 1.500 zł. miesięcznie. U nich też mieszka K. M. i dlatego z w/w kwoty 500 zł. zatrzymują na jej potrzeby, a resztą dysponuje P. M.. P. M. po przejęciu gospodarstwa, które stanowi główne źródło

utrzymania rodziny , ograniczył hodowlę, zmuszony był zrezygnować z dalszej dzierżawy 2 ha od Skarbu Państwa, które ojciec po zakończeniu dzierżawy zamierzał kupić, gdyż nie mógł sobie na to pozwolić.

P. M. pracuje wyłącznie na gospodarstwie , prowadzi działalność na 7 ha, uprawia ziemniaki, zboże i chowa 20 sztuk trzody i dwie krowy. Otrzymuje z (...)rentę rodzinną na całe rodzeństwo wraz z zasiłkami w łącznej kwocie 2.200 zł., z Centrum Pomocy (...) po 490 zł. na każde z rodzeństwa , czyli w sumie 1.960 zł. Dopłaty dla J. M. (2) związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego wynoszące 20.000 zł. rocznie zostały zmniejszone do 15.000 zł. z uwagi na prowadzenie produkcji rolnej na mniejszym areale. Dochodowość gospodarstwa według cen z 2011 r. wyniosłaby w 2007 r. -21.738 zł., natomiast przy zmniejszonej produkcji prowadzonej przez P. M. wynosi-10.735 zł. Powodowie bardzo dotkliwie odczuli stratę ojca, co zaważyło negatywnie na ich sferze psychiczno-emocjonalnej, wynikach w nauce i skutki tego odczuwają do chwili obecnej.

Pozwani odbywają karę pozbawienia wolności. Pozwany J. P. ma(...)lata, pobiera emeryturę kolejową w wysokości 1.054,28 zł. , przed pójściem do zakładu karnego mieszkał u konkubiny, jest współwłaścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 3,40 ha należącego do niego i jego zmarłej żony, po której spadek odziedziczyło czworo dzieci. Pozwany M. P. ma (...) lat, jest z zawodu murarzem, pracuje w zakładzie karnym, nie ma nikogo na utrzymaniu, przed odbywaniem kary mieszkał razem z siostrą i jej rodziną w domu znajdującym się na rodzinnym gospodarstwie rolnym.

Poczyniwszy powyższe ustalenia Sąd Okręgowy powiada , że niewątpliwie na skutek śmierci ojca sytuacja powodów obejmująca szkody obecne i przyszłe niewątpliwie się pogorszyła. Stracili ojca w sytuacji kiedy nie żyła ich już matka, a więc zostali sierotami zupełnymi w bardzo młodym wieku, co zmniejszyło ich perspektywy życiowe, P. M. musiał zrezygnować z pracy w wyuczonym zawodzie stolarza aby zająć się młodszym rodzeństwem. Zmniejszyła się dochodowość gospodarstwa, co wynikało z ograniczenia produkcji rolnej i ilości chowanej trzody chlewnej, co z kolei skutkowało zmniejszeniem dopłat. Poza tym ojciec powodów osiągał dodatkowe dochody z racji wykonywania usług hydraulicznych. Wszystkie wskazane wyżej fakty przemawiają za przyjęciem, że owo pogorszenie sytuacji życiowej uzasadnia przy posiłkowym zastosowaniu art.322 k.p.c. zasądzenie na rzecz każdego z powodów po 11.000 zł. na mocy art. 446 & 3 k.c.

Pozbawienie życia ojca było też bardzo ciężkim naruszeniem dobra osobistego powodów jakim jest życie we wspólnocie rodzinnej z rodzicem, który zapewniał dzieciom opiekę rozwój emocjonalny i społeczny, a także zdrowie, gdyż stan ich zdrowia na skutek traumy

związanej ze śmiercią osoby najbliższej uległ pogorszeniu, zwłaszcza w zakresie zdrowia psychicznego. Wina pozwanych jest ewidentna i dlatego zdaniem Sądu Okręgowego zachodzi podstawa do zasądzenia do rzecz każdego z powodów tytułem zadośćuczynienia na mocy art.448 k.c. po 60.000 zł.

Dalej idące roszczenia z art. 446 & 3 i art.448 k.c. jako wygórowane zostały oddalone.

Sąd nie znalazł natomiast podstaw do zasądzenia renty z art.446 & 2 k.c., gdyż dochód w przeliczeniu na członka rodziny jest u powodów blisko dwukrotnie wyższy aniżeli przed śmiercią ich ojca.

Z uwagi na charakter popełnionego przez pozwanych przestępstwa Sąd I instancji przyjął, że zasady współzycia społecznego sprzeciwiają się miarkowaniu należnych od pozwanych świadczeń w oparciu o art.440 k.c.

Zasądzając odsetki na mocy art.481 k.c. Sąd miał na uwadze, że roszczenia powodów stały się wymagalne z upływem 1 tygodnia od doręczenia odpisu pozwu drugiemu z pozwanych, tj. M. P..

Okosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o art.100 k.p.c. rozdzielając te między stronami przy uwzględnieniu , że powodowie utrzymali się ze swoimi żądaniami w 77,17%.

W apelacji, opartej na zarzutach sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału i naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 481 k.c. pozwany M. P. wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku przez obniżenie zadośćuczynienia do kwot po 20.000 zł. na rzecz każdego z powodów i

zasądzenie odsetek od tego roszczenia , jak i zasądzonych świadczeń odszkodowawczych w kwotach po 11.000zł. od dnia uprawomocnienia się orzeczenia oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa tego pozwanego z urzędu w postępowaniu apelacyjnym , gdyż nie zostały one ani w części, ani w całości uiszczone.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego M. P. kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwany J. P. nie zajął stanowiska w postępowaniu apelacyjnym.

Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie może odnieść skutku.

Sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału pozwany M. P. dopatruje się w zasądzeniu zbyt wysokiego zadośćuczynienia w stosunku do jego możliwości płatniczych oraz nie wzięcia pod uwagę, że pokrzywdzony przyczynił się do zdarzenia w wyniku którego poniósł śmierć.

Odnosząc się do powyższych zarzutów należy stwierdzić, że jak to trafnie podnosi w odpowiedzi na apelację pełnomocnik powodów przy określeniu wysokości zadośćuczynienia należy wziąć pod uwagę przede wszystkim rozmiar krzywdy wyrządzonej osobie poszkodowanej, natomiast problem możliwości płatniczych zobowiązanego winien być brany pod uwagę w dużo dalszej kolejności. Możliwości majątkowe obu pozwanych zostały prawidłowo ustalone przez Sąd I instancji, głównie o ich własne zeznania, wobec czego ustalenia w tej materii są prawidłowe i nie mogą zostać skutecznie w apelacji zakwestionowane. Problem czy zadośćuczynienie w świetle tych ustaleń nie jest zawyżone to kwestia właściwego zastosowania art. 448 k.c.; a więc ewentualnego naruszenia prawa materialnego, a nie prawidłowości ustaleń faktycznych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego czyn jakiego dopuścili się pozwani i rozmiar wyrządzonej przez to powodom krzywdy nie uzasadnia miarkowania wysokości zadośćuczynienia. Przemawiają za tym te same względy, które zadecydowały o trafnej decyzji Sądu I instancji o niezastosowaniu art. 440 k.c. i odstąpieniu od miarkowania wysokości zasądzanego na rzecz powodów odszkodowania. Sama wysokość zadośćuczynienia z uwagi na rozmiar krzywdy z pewnością nie jest zawyżona, czego nawet apelacja nie stara się w żaden sposób uzasadnić.

Okoliczność, że do zabójstwa ojca powodów doszło w trakcie sprzeczki podczas spożywania alkoholu nie uzasadnia też przyjęcia przyczynienia się ojca powodów do tego zdarzenia.

Fakt, że wpłynęło to na wysokość kary nie powoduje automatycznie zastosowania art. 362 k.c. Pełnomocnik powodów w odpowiedzi na apelację słusznie wywodzi, że w żaden sposób nie mogło to usprawiedliwić dokonania zabójstwa. Okoliczność bowiem, że ojciec powodów był wówczas pod silnym wpływem alkoholu w żaden sposób nie spowodowała jego zgonu, a tylko pobicie go przez pozwanych.

Chybiony jest w końcu zarzut naruszenia prawa materialnego przez zasądzenie odsetek. Zgodnie z art. 481 & 1 k.c. odsetki przysługują w razie opóźnienia w spełnieniu świadczenia

i rozstrzygnięcie czy zasądzenie odsetek od dnia doręczenia odpisu pozwu drugiemu z pozwanych zależy od przyjęcia kiedy świadczenie stało się wymagalne , gdyż tylko po bezskutecznym upływie terminu wymagalności można mówić o opóźnieniu w spełnieniu świadczenia. Trzeba w tym miejscu dodać, że odsetki służą w każdym przypadku opóźnienia w spełnieniu świadczenia, nawet z przyczyn nie zawinionych przez dłużnika, a nie tylko w przypadku zwłoki, która jest kwalifikowaną postacią opóźnienia w następstwie okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność (art.476 k.c.). Zobowiązanie z czynu niedozwolonego i z tytułu naruszenia dóbr osobistych, gdyż tego rodzaju podstawy odpowiedzialności znajdują zastosowanie w niniejszej sprawie, jest zobowiązaniem bezterminowym i w świetle art. 455 k.c. stało się wymagalne z chwilą wezwania do zapłaty. Skoro miało to miejsce przed wytoczeniem powództwa, zasądzenie odsetek od daty doręczenia odpisu pozwu drugiemu z pozwanych nie jest krzywdzące dla dłużników.

Z przytoczonych wyżej względów, gdy podniesione w apelacji zarzuty okazały się chybione, a brak jest branych pod rozwagę z urzędu, Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Oddalając apelację Sąd Apelacyjny na podstawie art. 98 w związku z art. 391 & 1 k.p.c. zasądził od pozwanego M. P. na rzecz każdego z powodów tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego po 1.800 zł., na co składają się koszty zastępstwa procesowego w stawce minimalnej określonej w & 6 pkt. 5 w związku z & 12 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia

Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.Nr. 163 , poz. 1349 ze zm.).

O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi M. P. za nieopłacone zastępstwo prawne z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono w oparciu o art. 29 ust. Prawa o adwokaturze oraz & 2 ust. 3 & 6 pkt. 6 , & 13 ust. 1 pkt. 2 i & 19-21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.Nr. 163 , poz. 1348 ze zm.).